

• „...IMMÁR KÉSZ A LEJTÁR...” ◀

Szabadkán nyugodt öregséget adott a sors. Itt él lányom a családjával, két felnőtt fiúunokámmal, látogatnak, segédkeznek. Találkozom a régi osztálytársaimmal. Igaz, már kevesen vagyunk, de összetartunk. Olvasgatom Kosztolányi Dezső, kedvenc íróm írásait, aki *Halotti beszéd* című versében kihangsúlyozza, hogy minden ember élete egyedi és megismételhetetlen, minden ember egyedüli példány, milliók közt az egyetlen: „Ilyen az ember. Egyedüli példány. / Nem élt belőle több és most sem él, / s mint fán se nő egyforma két levél...”

Lassan fakulnak az ifjúkori emlékek, a letűnt élet, de a tanya világa, emléke örökre él bennem, s ha festő volnék, minden részletét le tudnám festeni. A tanya már évtizedek óta nem létezik, a romjait soha nem akartam megnézni. Őrzöm róla az emlékképeimet, mert hozzátartozik édesanyám emlékéhez. Mindent édesanyámnak köszönhetek, aki elindított, és őseimnek, akiktől egészséges géneket örököltem: paraszti szívósságot, hideget, meleget tűrni, helyállni, küzdeni a fennmaradásért. Ezzel az írással adózom őseimnek, és a régi paraszti világnak.

Nekem sok küzdelemben került a szellem kimunkálása, messziről indultam – a magányos tanyavilágból. Mindig is magányos voltam, a belső érzéseimet soha nem osztottam meg mással. Folyton vívtam a magam harcát. Tanulásban, munkában mindig kitarítottam. Ma is leginkább a könyveimhez ragaszkodom. Szerettem korán lefeküdni és korán felkelni – ezt a ritmust még a tanyáról hoztam, és a mai napig is megtartottam, a lelkembe ivódott, ebből is látni, hogy lelki gyökereimet a tanyáról hoztam. A tanyai életvitelben este korán lefeküdtek (nem égették a drága petróleumot a lámpában), reggel korán, virradatkor már felkeltek. Ma, hosszú nyugdíjas éveim után is minden reggel 6 órakor kelek. A napi teendők reggel várják az embert. Nem vagyok lassan ébredő típus, amint kipattan reggel a szemem, elhagyom az ágyat. Az ágyban való lustálkodás semmi pozitív dologra nem vezet. Különösen nyáron üdvös és szép a korai felkelés, látni a napkeltét, hallani a természet ébredését, az első madárcsicsergést. Ma is emlékezetemben él, amikor korán indultunk a faluba, és kísért bennünket a hajnal hasadása, a korai fények, a vörös ég alj látványa fenséges volt.

Gyerekkorom egyszerű volt, de szeretetteljes. Az iskoláimtól sokat kaptam: tudást, készséget, hitet, élményt, emberséget, szép perceket, sikerélményeket. Sokszor kishitű voltam, úgy éreztem, a körülöttem levők többet érnek. Talán emiatt akartam mindig bizonyítani, előretörni, hogy utolérjem a többieket. Mindig szerettem az osztálytársaimat, később a kolléganőimet, mindenkiel jóban voltam, de igazi mély barátságok alig fűznek valakihez. Még gyerekkoromban megszoktam a magányos órákat, és ma is szeretem a csöndöt magam körül. Nem szoktam zenét hallgatni, ma már inkább nosztalgiazom. Szeretem felidézni a múlt emlékeit.

Aktív életünk folyamán nem látjuk magunkat. Most, az élet végén látom az egész pályafutásom. Jót, szépet, helytállást, mulasztást. Mintha egy filmen peregne előttem a múltam, és felkínálja, hogy elemezzem. Csak elfogadni lehet, és ezt meg is teszem, ennyire voltam képes, ennyi fért a rám szabott életembe, talán mégsem volt hiábaváló. Hogy valami sok vagy kevés, egyszerű-e vagy bonyolult, mindig a nézőpont dönti el. Jómagam szinte élveztem a sok munkát, nem éreztem tehernek. A nyilas jegyében születtem. Jellemző a nyilasokra, hogy visszafogottak, csendesek, jó tanulók, szorgalmasak. Én is ilyen voltam. Azt vettem észre, hogy az életkorral türelmesebb lettem, már az életút vége felé közeledve nagyobb a rálátásom a világra, persze az egyéni problémáimra is. Átalakult az énképem. Az ember folyamatosan változik. Ha csak ennyi volt, akkor is az enyém volt...

Az öregségemmel nyíltabb lettem, engedett a zárkózottságom, nem mondom, hogy talán minden téren bölcsőbb, de kiegyensúlyozottabb, toleránsabb vagyok. Az öregségi nyugalom talán kell is, másként hogyan lehetne elviselni a színek kikopását, lekopását az életünkből. Elfogadtam, hogy vannak fájdalmak, amelyek után talpra kell állni. Megtanultam megszilárdítani magam, hogy elviselhetővé tegyem a hátralevő életemet. Nem volt mindig könnyű az elmúlt 85 esztendő, de sohasem adtam fel. Sohasem szabad feladni semmit!

Múltam a szívemben örökké él. Ezzel az írásommal is mentem a múltat – a múltamat. Tulajdonképpen akkor nő fel az ember, amikor elveszti szeretteit. Édesanyám elvesztése után éreztem,

•

hogy számomra végérvényesen véget ért a gyermekkor. Férjem elvesztése után kissé rokkant lettem, árva és védtelen. Édesanyámtól tanultam meg, hogy nem szabad panaszkodni. Bölcs asszony volt a felejtethetetlen, jó édesanyám, aki kemény sorsot élt meg. Kitartásra és szorgalomra nevelt.

Vannak dolgok az életben, amelyek sokáig megmaradnak az emlékezetünkben. Igen sok emlék köt Verbászhoz, a város iskolájához. A munkakör rányomja bélyegét az egyénre. Erre mondják: szakmai ártalom. A tanító örökre kicsit gyerekes marad. Nem volt kevés a 35 nevelőpályán eltöltött év. Sok-sok nemzedék írás- és olvasás-tanítása, a háttér biztosítása a férjemnek, aki a munkájában látta élete értelmét. Huszonnyolc évig iskolaigazgató volt, és becsülettel végezte a munkáját.

Köszönöm a sorsnak, hogy képes voltam a helytállásra, több-kevesebb hibával végigdolgozni a harmincöt évet. Tanítani műveltségre a magyar nemzedékeket. Ma is hallom egyes tanítványaim hangját, teljesítményét, föllépéseiket, érzem az öröm és megelégedettség érzését, amit jóságukkal és szorgalmukkal szereztek. Néhány tanítványom szép betűkkel teleírt füzetét még ma is őrzöm bizonyságul a szép eredmények emlékére. Volt fizikai és lelki erőm, kitartásom, s hittem a munkámban, férjem munkájában, akit soha nem gátoltam a feladataiban, biztosítottam számára a nyugodt hátteret. Felidéződik sok-sok kedves emlék. Ahogyan öregszünk, egyre gyakrabban idézzük fel a családi legendáriumot, egyre többet jut eszünkbe a gyermekkor, az emlékek mindig fájóbbak lesznek, így volt elrendelve: „Ne sírj, mert vége lett, mosolyogj, hogy megtörtént!” Fontos, hogy minden életkorban megtaláljuk az életünk értelmét és a helyünket a világban! Nyolcvanöt évesen erre már képesek vagyunk. Életem legboldogabb napjai között említhetem a diplomázásom napját, a lányom születését, majd diplomázását az orvosi egyetemen, és az unokáim születésének napját. A legnehezebb napjaim: gyermekkoromban édesapám elvesztése, majd anyai nagyanyám temetése, amelyen nem vehettem részt, mert több napos kiránduláson voltam a tanítványaimmal (mivel nagyanyám hirtelen halt meg, értesíteni sem tudtak, de ha megteszik, akkor sem hagyhattam volna el a ta-

nítványaimat), édesanyám és testvérem, egyetlen bátyám elvesztése, mert mindkettőjükhöz nagyon kötődtem (bátyám halálával kihalt a Kancsár családom, egyedül maradtam emlékeimmal és bánatommal). A legutolsó nagy tragédia férjem elvesztése volt, ő szerencsétlenül járt, és búcsú nélkül távozott. A hosszú élethez nagyon nagy lelkiemelő szükséges, hogy a bajokon túl tudjunk lépni, és megtanuljunk együtt élni a veszteségeinkkel. Lelkiemelő és erős hit kell a megnyugváshoz. Amikor sok gonddal küzdött, édesanyám mindig azzal vigasztalta magát, hogy valahogy majd csak lesz, sehogy még sosem volt. Ebben a mondatban nagy igazság és bölcsesség fogalmazódott meg, mert semmi sem tart örökké, sem a boldogság, sem a bánat.

Elfogadtam a koromat és a magányt. Megtanultam együtt élni a magányommal. Az élet kiméri azt, ami nekünk jár. Csak olyan gondolatokat dédelgessünk, melyek építőleg hatnak az önbecsülésünkre, az önbizalmunkra, az életszeretetünkre, amelyek előbbre visznek. Semmiért nem adnám az élményeimet. Sok lelki élményt nyújtott az élet – a számvetésem mérlege pozitív. Fontos, hogy az ember megszerezze, átgondolja az életet, a teendőit. Életképek, epizódok, emlékek a távolságok tükrében. Hogy volt? Mi maradt meg? Mi volt az értelme? A harc és a kitartás mindenképpen megérte. Teljesség volt. Akarat a munkában, hit az eredményben, s főként elvárás saját magam iránt. Megadatot, hogy hosszú nyugdíjas éveim alatt átértékeljem a dolgokat, tisztábban ítélkezzem, és egyben jobban értékelem, ami jó és szép volt. Öregedni méltósággal kell. Idősödésén megnyugodni, összegezni, leltározni, szelektálni, mosolyogni a kevésbé jó dolgokon is. Élvezni, hogy még süt ránk a nap, fújdogál a szellő, s főleg, hogy vannak szép emlékeink.

Köszönöm a sorsnak, édesanyámnak és Terney Béla polgári iskolai igazgatónak, akik elindítottak az életpályámon. Köszönettel tartozom dr. Horváth Futó Hargitának, aki szorgalmazta, hogy írjam le életem történetét. Először idegennek tűnt a gondolat. Kit érdekel egy kis ember életútja? Aztán rájöttem, ha leírom, bemutatathatom, hogyan láttam és éltem át a huszadik század viharos történelmét.

Nyolcvanadik születésnapomon unokáimmal, Adriánnal és Krisztiánnal
(Szabadka, 2006. december 7-én)

•

A magam világában újra átéltem életem főbb eseményeit. Felelevenedett a családi legendárium, őseim küzdelmes életútja. Kegyes volt hozzám a sors, hogy mindezt megírhattam.

Szabadka, 2011. december 7-én